

Nr 58.

Ankom till riksdagens kansli den 8 mars 1940 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens skeppsprovvningsanstalt.

(1:a avd.)

I statsverkspropositionen för budgetåret 1940/41 hade Kungl. Maj:t under åberopande av statsrådsprotokollet över handelsärenden (tionde huvudtiteln, punkt 63) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, såsom bidrag till skeppsprovvningsanstalten i Göteborg för nämnda budgetår beräkna ett anslag av 10,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i proposition nr 74, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden, föreslagit riksdagen att till statens skeppsprovvningsanstalt för budgetåret 1940/41 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 10,000 kronor.

Departementschefen har inledningsvis erinrat därom, att de jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 augusti 1934 inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga för utredning av frågan om Chalmers tekniska instituts omorganisation till en teknisk högskola framställde i sitt den 12 november 1935 i ämnet avgivna betänkande förslag, bland annat, om skeppsbyggeriundervisningens koncentrerung till Göteborg samt anläggande därstädes i samband med nybyggnader för fackavdelningen för skeppsbyggeri av en modellränna av den storleksordning, att den även kunde stå industrien till tjänst.

I proposition nr 135 till 1936 års riksdag angående Chalmers tekniska institut m. m. framlades förslag om den högre tekniska skeppsbyggeriundervisningens ordnande. Dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet anslöt sig i nämnda proposition i princip dels till de sakkunnigas förslag om koncentration av den egentliga skeppsbyggeriundervisningen till Göteborg, dels ock om upprättandet av en skeppsprovvningsanstalt därstädes i anslutning till fackavdelningen för skeppsbyggeri. Departementschefen, som icke fann sig beredd att för det dåvarande framlägga definitivt förslag till skeppsprovvningsanstaltens ekonomiska och administrativa organisation, erinrade emellertid, att så gott som enstämmigt vitsordats betydelsen för varvsindustrien av att en dylik anstalt snarast komme till stånd inom landet. Det förefölle enligt departementschefens mening vara av stor betydelse, att statsmakterna, då möjlighet erbjödes att på en gång tillgodose såväl utbildningsändamålet som industriens intressen, icke försummade detta tillfälle att stöd-

ja och befrämja utvecklingen av den för vår folkförsörjning så betydelsefulla skeppsbyggeriindustrien.

På framställningar av Kungl. Maj:t hava 1936—1939 års riksdagar för budgetåren 1936/1937—1939/1940 för uppförande vid Chalmers tekniska högskola av byggnad för fackavdelningen för skeppsbyggeri jämte modellränna anvisat respektive 370,000 kronor, 500,000 kronor, 200,000 kronor och 500,000 kronor eller tillhopa 1,570,000 kronor. Till utrustning för skeppsbyggeriinstitutionen m. m. hava av 1937 och 1939 års riksdagar anvisats sammanlagt 280,000 kronor; därjämte har i 1940 års statsverksproposition (VIII H. T. p. 118) hemställts om anvisande av ytterligare 80,000 kronor för ändamålet.

I skrivelse den 17 november 1939 har styrelsen för Chalmers tekniska högskola hemställt, att Kungl. Maj:t måtte dels godkänna av styrelsen uppgjort, i skrivelsen närmare omförmålt förslag till organisation av skeppsprovvningsanstalten, dels ock av riksdagen för budgetåret 1940/41 såsom bidrag till anstalten äska ett anslag av 10,000 kronor.

Efter att hava redogjort för innehållet i nämnda skrivelse ävensom för kommerskollegii, statskontorets och riksräkenskapsverkets i ärendet avgivna yttranden har *departementschefen* för egen del anfört följande.

Såsom framgår av det anförda har frågan om upprättande av en skeppsprovvningsanstalt i Göteborg i anslutning till fackavdelningen för skeppsbyggeri vid Chalmers tekniska högskola numera fortskridit så långt, att byggnadsarbetena äro i stort sett avslutade och den maskinella utrustningen kan beräknas bli inmonterad under våren 1940. Under ärendets tidigare behandling av Kungl. Maj:t och riksdagen har enighet rått därom, att anstalten, vars viktigaste del utgöres av en modellränna, skall användas såväl för undervisningsändamål och vetenskaplig forskning som även för utförande av praktisk provningsverksamhet för skeppsbyggeriindustriens räkning. Det återstår nu att med utgångspunkt härifrån taga ställning till spörsmålet om anstaltens organisation i administrativt och ekonomiskt hänseende.

I likhet med statskontoret och riksräkenskapsverket är jag av den uppfattningen, att skeppsprovvningsanstalten bör inom statsförvaltningen intaga en ställning liknande den, som innehaves av statens provvningsanstalt. Jag biträder alltså ämbetsverkens mening, att medel för anstaltens verksamhet böra anvisas å för anstalten under tionde huvudtiteln upptagna avlönings- och omkostnadsanslag samt att anstaltens inkomster å verksamheten böra redovisas under särskild inkomsttitel å riksstaten. I anslutning härtill böra för anstalten — vilken såsom riksräkenskapsverket föreslagit synes böra benämnas statens skeppsprovvningsanstalt — fastställas avlönings- och omkostnadsstater på sätt gäller för statliga verk och myndigheter i övrigt. Ehuru jag förutsätter, att framdeles förfares i överensstämmelse med dessa synpunkter, vill jag emellertid, med hänsyn till de särskilda omständigheter, som torde få anses förbundna med verksamheten under den första tiden, förorda, att för nästa budgetår den av högskolestyrelsen föreslagna anordningen tillämpas. Jag tillstyrker alltså, att för budgetåret 1940/41 medel anvisas under allenast ett anslag, så beräknat, att det kan antagas motsvara skillnaden mellan anstaltens utgifter och inkomster; inkomsterna förutsättas härvid skola redovisas såsom uppbörd å anslaget. Vid bifall till detta förslag

torde inkomst- och utgiftsstat för anstalten för sagda budgetår få fastställas av Kungl. Maj:t i samband med att anslaget ställes till förfogande för ändamålet.

För provningar, vilka för industriens räkning utföras vid anstalten, förutsättes ersättning skola utgå. Anstaltens verksamhet kommer sålunda att bli va affärsbetonad. Bland annat med hänsyn härtill synes det riktigt, att anstalten, trots dess nära anknytning till högskolan, drives såsom ett från denna fristående företag. Samhörigheten med högskolan synes emellertid motivera att, såsom föreslagits, högskolans styrelse också blir styrelse för anstalten. Hur ledningen av verksamheten i övrigt skall anordnas har varit föremål för olika meningar. Enligt högskolestyrelsens förslag skulle ansvaret för anstalten under styrelsen tillkomma en särskild direktion, som vid sin sida skulle hava en rådgivande nämnd; vidare skulle den närmaste ledningen under direktionen av anstalten handhavas av en föreståndare med biträde av en överingenjör. Mot ifrågavarande förslag hava invändningar anförts av de i ärendet hörda myndigheterna, vilka funnit en sådan organisation alltför vidlyftig. För egen del finner jag ämbetsverkens mening, att nyssnämnda föreståndare- och överingenjörsbefattningar lämpligen borde sammanföras till en befattning, förtjäna beaktande. I varje fall förefaller det som skulle en dylik anordning kunna godtagas tills vidare, innan större erfarenhet vunnits beträffande arbetsuppgifternas omfattning. Vad organisationen i övrigt beträffar anser jag det vara av vikt, att de intressen, vilka närmare beröras av anstaltens verksamhet, få tillfälle att göra sina synpunkter gällande med avseende å ledningen av arbetet. Formerna härför kunna emellertid diskuteras. Jag förordar, att nu icke tages slutlig ståndpunkt till detta spörsmål, utan att detsamma får bli beroende på provning i samband med utfärdande av den instruktion för anstalten, varom Kungl. Maj:t torde hava att framdeles besluta.

Såsom statskontoret anført torde anstaltens befattningshavare böra avlönas uteslutande medelst fasta arvoden; något tantiemsystem torde således icke böra komma till användning. Med hänsyn härtill ävensom till det ökade arbete och ansvar som kommer att åvila överingenjören om denne, på sätt förut anförts, skall jämväl utöva befattningen som anstaltens föreståndare, torde det fasta arvodesbeloppet böra ej oväsentligt höjas. I betraktande jämväl av nödvändigheten att till befattningen förvärvas en väl kvalificerad och lämplig person, vill jag föreslå ett årsarvode av 17,000 kronor. De av statskontoret i övrigt framförda erinringarna beträffande anställnings- samt pensionsförhållandena vid anstalten synas böra beaktas. Vad omkostnaderna angår synes annat ej vara att invända mot högskolestyrelsens beräkningar än att, utöver av styrelsen upptagna utgifter, något belopp torde, på sätt riksräkenskapsverket föreslagit, böra avses jämväl för värme och lyse.

De jämkningar i högskolestyrelsens förslag, vartill nu anförda förhållanden giva anledning, lära icke behöva medföra, att den av styrelsen beräknade totala kostnadsramen för verksamheten under nästa budgetår, 60,000 kronor, överskrides. Då till bestridande av dessa kostnader beräknas komma att stå till anstaltens förfogande inkomster om sammanlagt 50,000 kronor, skulle, såsom styrelsen anført, uppstå en brist av 10,000 kronor. Jag tillstyrker, att anslag till anstalten för nästa budgetår upptages med detta belopp. Med hänsyn till de ovissa förutsättningar, på vilka inkomstberäkningarna bygga, vill jag emellertid föreslå, att medelsanvisningen sker i form av förslagsanslag, därvid jag dock förutsätter, att högre belopp av anslaget än 10,000 kronor icke må tagas i anspråk utan efter närmare provning av Kungl. Maj:t.

Utskottet. Vad departementschefen i administrativt och ekonomiskt hänseende föreslagit beträffande organisationen av statens skeppsprovninganstalt har icke föranlett någon erinran från utskottets sida. Den för nästkommande budgetår äskade medelsanvisningen tillstyrkes av utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Statens skeppsprovninganstalt* för budgetåret 1940/41 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 10,000 kronor.

Stockholm den 8 mars 1940.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Närvarande: se under utlåtandet nr 54.
